

SAMMANDRAG: UTVÄRDERING AV ALTERNATIV TILL OCH BEHOV AV EN KLIMATLAG

Utredningen behandlar behovet av en klimatlag och alternativ till att förverkliga denna lag. I klimatregleringen enligt nuvarande modell har det framkommit betydande brister och svagheter i planeringen och koordineringen av den myndighetsverksamhet som styr hejdandet av klimatförändringen och anpassningen till denna. Avsikten är att lösa dessa problem genom reglering av uppföljning, rapportering och planering i enlighet med en alternativ klimatlag. I utredningen presenteras utöver den nuvarande modellen och ramlagsmodellen (2+) Storbritanniens modell för klimatlag (1) och modellen för en klimatlag i en förutredning av Ekroos och Warsta (2). I utredningen har styrkor, svagheter, möjligheter och hot i de olika modellerna utvärderats. Klimatregleringen enligt nuvarande modell som styr myndighetsverksamheten är strategistyrd och osammanhängande eller rent av svag i förhållande till s.k. materiellrättslig klimatreglering, som styr privata aktörer. I den nationella klimatpolitiken förekommer skuggområden i myndighetsåtgärder som är möjliga att täcka genom en klimatlag som koordineras av statsrådet. I en klimatlag bör bindande mål på lång och kort sikt ställas upp för hejdande av och anpassning till klimatförändringen, vilka i enlighet med lagen skulle koordineras med hjälp av åtgärdsprogram till så effektiva myndighetsåtgärder som möjligt. Därutöver skulle det vara möjligt att föreskriva om uppföljning av genomförandet av dessa åtgärder och växthusgaser. På samma gång kunde man öka den parlamentariska övervakningen i klimatpolitiken.

En klimatlag, och de mål som införs i den, ökar klimatpolitikens förutseende samt förenhetligar och sammanställer den spridda regleringen. Att skriva in styrningsprinciper i en egen paragraf i lagen skulle stärka deras roll i beslutsfattandet enligt lagen. Klimatlagens tillämpningsområde bör omfatta förutom utsläppshandelssektorn och sektorn utanför utsläppshandeln även den s.k. LULUCF-sektorns (Land use, land use change and forestry) markanvändning. Såväl målen som tillämpningsområdet för lagen ska å ena sidan fastställas exakt i förhållande till speciallagar, å andra sidan flexibelt med tanke på framtida förpliktelser från internationell rätt och EU-rätt. Konstitutionella problem kan undvikas, om mål och åtgärdsprogram endast utfärdas för myndigheter genom klimatlagen. Det mest rekommendabla vore att använda en ramlag (2+), i vars kapitel man samlar länkar till materiellrättslig reglering, dvs. speciallagar. Tyngdpunkten i regleringsmetoderna i ramlagen skulle ligga vid myndigheternas informationsstyrning, och bestämmelser som gäller privata aktörer skulle genomföras i nuvarande lagar och vid behov i nya speciallagar om skuggområden inom miljö rätt, såsom den nuvarande lagen om utsläppshandel, och eventuellt i nya lagar som gäller nationella anpassningsåtgärder.

En klimatlag som föreskrivits enligt ramlagsmodellen skulle allra effektivast koordinera lagstiftningen om klimatförändring och täcka klimatpolitikens nuvarande kunskapsmässiga skuggområden så att myndigheterna kunde få en helhetsbild av centrala sektorer och åtgärder för hejdandet av klimatförändringen och anpassningen till denna. Att länka speciallagar till och utse ansvariga myndigheter i ramlagen skulle därmed ge bättre möjlighet än nu att beakta de olika sektorerna och deras inbördes relatering samt genomföra åtgärderna inom delområden som gäller klimatförändring.

Den nationella klimatpolitikens genomskådlighet för allmänheten skulle förbättras avsevärt genom möjligheterna till delaktighet genom klimatlagen. Samtidigt skulle acceptansen för politiska åtgärder öka. Det är befogat att bevara klimatpanelens roll som ett rådgivande organ, och det är nödvändigt att stärka dess ställning och sekretariat genom en klimatlag. Slutligen finns det anledning att poängtera att det inte är förnuftigt att separera anpassningen till klimatförändringen från hejdandet av den, utan planering, rapportering och uppföljning av anpassningen till klimatförändring tillsammans med hejdandet bör kopplas till samma system inom klimatlagen.